

דף לד.

עין משפט א.

ח"מ סימן קד פ"א

א. אם יש עליו בעלי חובות הרבה, כל מי שקדם זמן קנין שטרו הוא קודם לגבות חובו בין קרקע בין מטלטלין^ג, בין מן הלוח עצמו בין מלקוחות. ואפי' הגיע זמן הפרעון של המאוחר קודם^ד אין זה מקנה לו זכות לגבות ראשון.

ב. קדם המאוחר בזמן הקנין, וגבה קרקע, ואפי' הגבו לו בפני המוקדם ושק^ה מוציאין ממנו^ו, אלא א"כ גבה המאוחר בינונית והשאיר זיבורית לבע"ח המוקדם שאז מה שגבה גבוי.

הגה: מ"מ כשבא המאוחר שהגיע זמנו מגבין אותו^ז וכשיגיע הזמן של המוקדם לגבות יטרוף ממנו. והוא שבא לגבות קרקע, אבל אם בא לגבות מטלטלין יוכל בע"ח המוקדם הגם שלא הגיע זמנו לעכבו שלא

ג. כתובות צ' ע"א, צ"ג ע"ב. בין במטלטלין כך כתב בתשובות המיוחסות להרמב"ן סי' ס"א והביאו הב"י במחודשים ו', וכן משמע בתוס' והרא"ש ועיין רש"י בערכין ז' ע"ב, וכתב הסמ"ע בס"ק א' דוקא מדאורייתא אבל מדרבנן אין במטלטלין דין קדימה. ודברי המחבר נראים כסותרים שכאן פסק דיש קדימה גם במטלטלין ואילו בסעיף ג' פסק להיפך, וכתב הסמ"ע בס"ק א' ליישב דכאן איירי דאין הולכין אחר קדימת זמן הפרעון ובוה שווין הקרקע והמטלטלין.

והגאון כתב דהעיקר כמו שכתב כאן דכל הפוסקים כולם מדמין בע"ח ללקוחות דכל זמן שבידו גובה בע"ח אפי' ממטלטלין ויש קדימה גם במטלטלין.

ד. כגון שלוח בשטר מראובן בניסן וקבע לו זמן פרעון לשנה, ואח"כ לוח משמעון באייר וקבע לו זמן חצי שנה, סמ"ע ס"ק ב'.

ה. ואין יכול לסלק לבע"ח המוקדם במעות וגרע מלוקח כך מתבאר מדברי התוס' בכתובות צ"ד ע"א.

ו. אם קדם המאוחר ונפרע ע"י ערכאות, ולא היה כח ביד המוקדם למחות, ובא המאוחר ומכר הקרקע לישראל אחר, אין המוקדם מוציא מידו. כ"כ בתשובת הרמ"א סי' ק"ט.

קהל שתיקנו שההקדש יהיה קודם לבע"ח אע"פ שההקדש מאוחר, אין התקנה אלא בנכסים בני חורין ולא במשועבדים, כ"כ בתשובת מהרי"ט ח"ב סי' ק"א. ודוקא בודאי מאוחר אבל בספק מאוחר אין מוציאין מיד ההקדש, תשובה להרמב"ן המיוחסות סי' כ"ב.

ועיין בפעמוני זהב ובקצות החושן ס"ק ד' אם בע"ח המאוחר יכול לסלק בדמים למוקדם כמו לוקח.

ז. תשובת הרשב"א סי' אלף קי"א. ולא חיישינן שמא יקלקל השדה דלא חיישינן לקילקול קרקע, אלא במקום שיש לחוש לזיוף השטר שכבר נפרע.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

להגבותם שמא יבריחם או יפסיד אותם, ואז המוקדם לא יוכל להוציאם ממנו.

הגה: י"א דאם הלוח בעצמו נותן מטלטלין לבע"ח המאוחר שהגיע זמנו, אין בעל חוב המוקדם יכול לעכבו^ח. וכל זה במלוה בשטר אבל במלוה בע"פ^ט אם קדם המאוחר וגבה מה שגבה גבוי ואין מוציאין מידו.

א. ג. קדם המאוחר וגבה קרקע שמוציאין מידו למוקדם ממנו, זהו דוקא אם עודנה בידו אבל מכרה קודם שהספיק הראשון להוציאה מידו, אין המוקדם חוזר עליו אפי' אם המעות עודם בידו^י, אלא חוזר על הלוקח הקרקע ששיעבודו בידו.

א. ד. אם מכרם לגוי שאין הבע"ח המוקדם יכול להוציאם מידו, חייב הבע"ח המאוחר לשלם לו, אפי' אין המעות של קרקע זו בידו מדינא דגרמי^י.

ואם הניח בע"ח המאוחר מטלטלין לבע"ח המוקדם בכל מקרה מה שגבה גבוי.

הגה: י"א דבדבר שאינו עתה בעולם ועתיד לבא אח"כ לא שייך בו דין קדימה^ל, אבל אם קודם שבא לעולם נשבע לתת אותו לבע"ח מאוחר צריך לקיים שבועתו ואין המוקדם יכול לגבות אותו או למחות, וכ"ש להוציאו מידו.

ה. ולמאי דקימ"ל בסי' ע"ג סעיף י' דאם הלוח מבזבז נכסיו, יכול המלוה לתובעו אפי' תוך זמנו גם כאן ודאי שיכול למחות שלא יתן למאוחר וצ"ע על הרמ"א בזה כך העיר הט"ז, ועיין בספר פעמוני זהב שיישב תמיה זו.

ט. ואם שניהם בע"פ גובה המוקדם, והמחבר בסעיף י"ג פסק דמלוה ע"פ מוקדם קודם למלוה בשטר מאוחר לגבות מבני חורין, דשיעבודא דאורייתא. ואפשר שהרמ"א כאן לא מדבר כאן אלא אי קדם המאוחר וגבה, אבל לכתחילה ס"ל ג"כ דהמוקדם קודם. סמ"ע ס"ק ג'.

י. טור בשם בעה"ת בשער מ"ג בשם הרמב"ם בתשובה ל"ט.

כ. טור בשם בעה"ת, ועיין לקמן בסי' ק"ז סעיף ד' וצ"ע כך העיר הש"ך בס"ק ג'.

ועיין בתשובת מהרי"ט סי' קכ"ח ובמהרשד"ם סי' ר"ט ובתשובת מהר"ם מלובלין סי' ד'.
ל. תשובת חזה התנופה סי' מ"ג, וד"מ סי' ס' סעיף ב' וציינו לדברי הטור בסי' צ"ט סעיף ד'.

עין משפט ב.ג.

הו"מ סימן תר סעיף א

א. שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים והפחיתו בחמשים ובשעת העמדה בדין השביח שור הניזק והרי הוא שוה ארבע מאות, ואילו לא נגחו היה שוה שמונה מאות בין שפטמו הניזק בין ששבח מאליו, אינו נותן המזיק אלא כשעת הנזק.^מ

עין משפט ד.הו.

הו"מ סימן תר סעיף ב

ב. הוכחש מחמת המכה בחמשים, ובשעת העמדה בדין הוכחש יותר והרי הפחת שוה מאה, נותן לו כשעת העמדה בדין^נ מאה.

ג. השביח שור תם של המזיק בשעת העמדה בדין, אם מחמת שפטמו המזיק, אינו משתלם ממנו אלא ממה שהיה שוה בשעה שהזיק, ואם מחמת עצמו השביח משתלם ממנו הניזק כשעת העמדה בדין.^ס

הגה: י"א דאם השבח יותר על ההוצאה^ע נוטל המזיק מקודם דמי ההוצאה ושכר טירחתו ועמלו, ובשאר השבח הניזק נוטל חלקו.

עין משפט ז.

הו"מ סימן תר סעיף א

עיין לעיל עין משפט ב.ג.

מ. מברייטא בב"ק ל"ד ע"א. ואינו יכול הניזק לתובעו בעד אותו נזק שאם לא היה נוגחו היה שוה שמונה מאות, דזה רק גרמא ולא פסידא בידים, מיהו צריך לשלם כשעת הנזק אע"ג דנשבח הרבה יותר ממה שהיה שוה בשעת הנגיחה, משא"כ במת מחמת הנגיחה ונתייקר הבשר בסי' ת"ג סעיף ב' דבנתייקר הבשר הוא דבר שאינו מצוי ותלוי במזל, ואין לומר אילו לא היה ממיתו היה מתייקר בכפליים, לא כן בהזיקו ועדיין חי דמצי הניזק לומר לולי שנגחו שורך היה ריוח יותר דהיה משמין כפל ממה ששמן אחרי המכה, וכמו שביאר הסמ"ע בס"ק ז' בסי' ת"ג ע"ש.

נ. ולא רק נ' כפי שהיה בשעת המכה, אלא כשעת העמדה בדין, מברייטא שם וכדמפרש לה רב אשי שם שאומר לו מקרן שורך שקבור בשורי כיחש, וכיון שהוא עוד חי כאב הנגיחה הגורם להכחשה יתירה עד שעת העמדה בדין.

ס. דמיד בשעת נגיחה נעשו המזיק והניזק שותפים בשור המזיק, והוא ברשות שניהם לענין אם נפחת או שבח ממילא משעת נגיחה והלאה, כ"כ הטור.

ע. היינו בהשביח ע"י שפיטמו, והגם שנוטל רק כפי שהיה שוה בעת שהזיק לדעת המחבר, מ"מ לי"א אלו אחרי שמוריד ההוצאה ושכר טירחתו ועמלו בשאר השבח, נוטל חצי הניזק דהוי בשאר כשבח דממילא שהרי הוא שותף איתו.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

עין משפט זז.

ח"מ סימן תר סעיף ב
עין לעיל עין משפט ד.ה.ו.

דף לד:

עין משפט א.ב.

ח"מ סימן תג סעיף ב

ב. פחת הנבילה לניזק פ אבל שבח הנבילה חולקים אותו המזיק והניזק ז. כיצד, שור שוה מאתים שנגחווה ומת והרי הנבילה שוה בשעת מיתה מאה ובשעת העמדה בדין שוה שמונים אין המזיק משלם אלא ק' ואם היה תם משלם לו נ' מגופו.

הגה: ודוקא שנודעה לניזק ק בשעת מיתה אבל אם לא נודע לו, הפחת על המזיק עד שיודע לניזק.

הגה: וי"א דה"ה אם הוזלה הנבלה, וי"ח דבהזלה אע"פ שלא נודע לניזק הוי של הניזק ר.

ג. השביחה הנבילה והרי היא שוה בשעת העמדה בדין ק"כ הרי המזיק משלם תשעים ש, ואם היה תם משלם מ"ה ת מגופו וזהו פירוש "וגם

פ. מבכ"ק י' ע"ב ודריש לה מקרא בדף י"א.

צ. פלוגתא דר"מ ור"י בדף ל"ד ע"א. וכאוקימתא דר"י שם בע"ב ופסקו הפוסקים כר' יהודה.

ק. דאז היה לניזק לטפל במכירת הנבילה קודם שתתקלקל ותופחת מדמיה, ואפי' נפלה לבור דעל המזיק מוטל להעלותה ולמוסרה לניזק בדמי שוויה, היינו שהמזיק חייב ליתן ההוצאות שצריכין לתת למעלין אותה מהבור, אבל בטפול להשתדל להעלותה מוטל על הניזק, וחוזר ולוקח ההוצאות הטיפול מהמזיק. סמ"ע ס"ק ב', וכן הוא הסכמת הפוסקים.

ר. היינו שהוזל הבשר מצד עצמו ולא נפחתה הנבלה מצד עצמה. דבהזלה אין נפ"מ בידיעתו, דדוקא בנפחתה מחמת סרחון דאמרינן אילו ידע ודאי היה מטפל בה למוכרה לאלתר משא"כ בהזלה דלא עלתה על דעתו שתזול. סמ"ע ס"ק ג'.

ש. דמה ששבחה עשרים הוא לשניהם וא"כ המזיק הרויח עשרה ומשלם תשעים מהמאה שהתחייב.

ת. דאז למזיק יש לו רביעית בריוח לפי השומא שהיה שוה מתחלה מאתים שור המזיק ומחצית הנזק של מאה הוא נ' נמצא שהוא יש לו רביעית בריוח. סמ"ע ס"ק ה'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

המת יחצון"א.

הגה: מ"מ אם השביחה כל כך עד שחצי השבחה הוא יותר מדמי ההיזק בזה לא אמרינן דהמזיק יטול חצי השבחה וירויח.^ב

עין משפט ד.ה. הו"מ סימן תה פעיף א.ב.

א. שור שחבל באדם אפי' נתכוון לבהמה וחבל באדם דינו כדין שור שהזיק לשור אם תם משלם חצי נזק ואם מועד משלם נזק שלם.^ג אבל פטור מצער וריפוי ושבת ובושת שלא חייבה תורה בד' דברים אלו אלא באדם המזיק.^ד

ב. שורו שחבל באביו ובאמו או שהדליק גדיש בשבת בעליו חייב בנזקיו^ה אע"פ שאם עשה הוא בעצמו נזק זה היה פטור^ו מקי"ל מדרבה מיניה.

- א. דהיינו שבח המת יחצון ולומדים מהיתור ד"וגם" דהו"ל לומר והמת יחצון, דאע"ג דאין למזיק חלק בפחת, מ"מ יש לו חלק בריוח, דהתורה חסה על המזיק, כיון שהוא בעצמו לא הזיק אלא שורו. סמ"ע ס"ק ו'.
- ב. מ"מ פטור הוא מלשלם לניזק מה שהזיק שורו, אף שאין לו בכה"ג חצי השבחה וירויח. סמ"ע ס"ק ז'.
- ג. שור שהזיק שלא בכוונה אדם מחלוקת ר"ש ור"י בב"ק במ"ד ע"ב והלכה כר"י. ואם תם משלם חצי נזק, משנה וברייתא בדף ל"ג ע"א וכחכמים.
- ד. ממשנה פ"ו ע"א.
- ה. ממשנה בב"ק ל"ד ע"ב.
- ו. דהוא היה חייב מיתה וע"כ קי"ל בדרבה מיניה אבל שורו שחבל באביו או באמו, בעליו של השור אינו חייב מיתה על זה. סמ"ע ס"ק ד'.